

Prinsippprogram

1. INNLEDNING

1.1. SPIRES FORMÅL

Spire ønsker å endre de samfunnsstrukturene som opprettholder en urettferdig fordeling og forvaltning av økonomiske, sosiale, biologiske og kulturelle rettigheter og ressurser. Miljø og utvikling må sees i sammenheng. En bærekraftig utvikling er sentralt i Spires arbeid.

Vi vil oppnå våre mål gjennom å samarbeide med lokale partnerorganisasjoner som utfører grasrotarbeid i land i det globale sør, gjennom ulike nettverk og samarbeidsorganisasjoner i Norge, samt gjennom opplysningsarbeid, kunnskapsutveksling, ikke-voldelige aksjoner og politisk påvirkning på nasjonale og internasjonale arenaer.

1.2. BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Spires mål er bærekraftig utvikling. En bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få tilfredsstillende sine behov. En bærekraftig utvikling vil si at alle mennesker lever gode liv i samsvar med planetens bæreevne.

Ressursforvaltninga må også ivareta denne bæreevnen. Herunder sikres gode liv for mennesker, fellesskap og relasjoner. Disse må ivaretas på en helhetlig måte. Økonomien skal være en støttespiller for å sikre de sosiale og miljømessige hensynene, men økonomien skal ikke være et mål i seg selv.

Det er nødvendig å forstå at utvikling ikke kun har én betydning. Den vestlige versjonen som gjennom historien har blitt definert av høyinntektsland handler gjerne om en konstant lineær framgang med fokus på teknologisk utvikling. God utvikling kan like godt være å ta i bruk tradisjonelle eller sirkulære metoder. Det handler om å legge til rette for gode liv og sunn natur, en oppgave som både tradisjonelle og nye tankeganger kan utføre.

1.3. RETTFERDIG FORDELING

Dagens økonomiske og politiske strukturer bidrar til å opprettholde urettferdighet og enorme forskjeller. Til tross for at vi lever i en verden med mange naturressurser og stor materiell vekst, lever fortsatt mange mennesker i fattigdom. De fleste som lever i ekstrem fattigdom bor i fattige jordbruk- og fiskerisamfunn. Mange sulter, samtidig som vi har global overproduksjon av mat.

Verden står dermed primært overfor et fordelingsproblem, ikke et fattigdomsproblem.

Fattigdomsbekjempelse må i økende grad ta inn over seg de enorme ulikhetene i verden. Utviklingspolitikk må i større grad skje på fattiges egne premisser, og ikke bidra til å opprettholde eller forsterke eksisterende skeive strukturer. I tillegg er det avgjørende at land har politisk handlingsrom til å drive aktiv fordelingspolitikk og ikke hindres grunnet overnasjonale avtaler og regelverk. Dette må legges til grunn for alle handelsregelverk, handels- og investeringsavtaler, i tillegg til staters helhetlig politikkføring, bistandsprosjekter og andre transnasjonale organisasjoner.

1.4 EN SAMSTEMT OG HELHETLIG POLITIKK

Norges og internasjonal politikk er i dag svært preget av sektortenkning. Dette fører til at vi har en global klimapolitikk som ikke henger sammen med nasjonal energipolitikk, og en utviklingspolitikk som ikke henger sammen med handelspolitikk. Vi er nødt til å føre en samstemt og helhetlig politikk dersom vi skal oppnå en bærekraftig og rettferdig verden. Spire arbeider derfor for at politikken som føres på alle områder må være gjensidig forsterkende og ha en samlet positiv innvirkning for å nå en bærekraftig og rettferdig verden for alle.

1.5 RETTFERDIG MAKTFORDELING

En rettferdig fordeling av makt, både lokalt og globalt, er vesentlig for å oppnå en bærekraftig og rettferdig verden. I dag øker forskjellene i makt og rikdom.

“Sentrum og periferi” er et begrepspar som adresserer maktforskjeller mellom et privilegert sentrum og en marginalisert periferi: hvem som har makt og tilgang til ressurser i samfunnet. Man kan skille mellom “sentrum og periferi” i internasjonal og norsk politikk. I internasjonal politikk omhandler begrepsparet konflikter og maktforskjeller mellom ulike land og kontinent. I norsk politikk omhandler begrepsparet hvem som har makt, fordeler og tilgang til ressurser i Norge.

2. EN ALTERNATIV BÆREKRAFTIG ØKONOMI

Dagens nyliberale markedssystem har bidratt til å skape og opprettholde fattigdom, sosial og økonomisk ulikhet, klimaendringer og miljøødeleggelser. I dag lempes eksterne kostnader over på miljøet, mennesker og framtidige generasjoner. Økonomien må derfor endres og bli bærekraftig. Vi trenger en økonomi som går bort fra de konvensjonelle formene for økonomisk teori og praksis, økonomien må være tilpasset klodens økosystemer, og være lagt opp slik at det som er bra for naturen, er bra for økonomien.

2.1. HVORFOR ØKONOMISK VEKST IKKE SKAL VÆRE MÅLET

Idéen om “grønn vekst” har fått dominans i klimadebatten de siste tiårene. Tilhengere av grønn vekst-strategien har hevdet at vi kan skape et bærekraftig samfunn ved å frakoble den økonomiske veksten fra miljøødeleggelser. I realiteten har ikke dette skjedd. For lavinntektsland kan rettferdig økonomisk vekst være et middel for å oppnå bedre levestandard, men høyyntektsland bør heller fokusere på god distribusjon av ressursene og lavere forbruk.

De siste 40 åra har vårt globale ressursforbruk firedobla seg, men vi har ikke alle det samme forbruket. Der noen rikere land i nord har hatt sterk økonomisk vekst, har andre land måttet bøte med konsekvensene. Vårt forbruk har mye av sitt opphav i å beslaglegge landarealer og politisk handlingsrom i det globale sør. I tillegg er det store økonomiske forskjeller innad i land, og økonomisk vekst sier lite om andre forhold som helse, utdanning, likestilling og trygghet. Derfor må vi gå bort fra BNP som en indikator på utvikling.

2.2. FEILSLÅTT TEKNOLOGIOPTIMISME

Forskning på, og utvikling av miljøvennlig og energieffektiviserende teknologi, er en del av løsningen på de miljøutfordringene vi står overfor. Miljøvennlig teknologi må gjøres tilgjengelig globalt og for alle samfunnslag. Industrialiserte land har et ansvar for å gjøre teknologi tilgjengelig for land i det globale sør. Det er nødvendig å lage etiske retningslinjer for bruk av genforskning, genteknologi og nanoteknologi.

Samtidig må vi anerkjenne teknologiens bakside. Utviklingen av teknologi som skulle redde oss fra klimakrisa, tømmer i stedet ressurslagrene til land i sør, og fører med seg miljøødeleggelser og menneskerettighetsbrudd. Utvinning av mineraler, som brukes for å produsere blant annet elbiler, fører med seg tap av viktig matjord, naturmangfold og vannforsyninger. Mineralene produseres dessuten på fossile fabrikker. I tillegg blir lokalbefolkning og bønder bortvist fra sine landområder for at de multinasjonale selskapene skal utvinne mineralene, og barn og unge arbeider under livsfarlige vilkår i gruvearbeid. Vi kan ikke løse klimakrisa ved å produsere nye, og minst like alvorlige problemer. Videre baseres ofte de teknologiske løsningene på kunnskap vi enda ikke besitter, eller vet når vil være tilgjengelig. Vi kan derfor ikke fortsette med en naiv tro på at teknologien alene vil redde oss fra klimakrisa. Derfor må vi prioritere løsninger vi vet fungerer, og som har en helhetlig tilnærming til klima, natur og mennesker.

2.3. HVA ER ALTERNATIVENE?

Det finnes flere alternativer til dagens økonomi. Blant annet økologisk økonomi, som er basert på samarbeid i stedet for konkurranse, kretsløp i stedet for bruk-og-kast, og å sette naturen i sentrum av økonomien. Sirkulær økonomi har også som formål å holde produkter, deler og materialer på høyest mulig verdinivå, og reinvestere og plassere dem tilbake som innsatsfaktor i eget produkt eller et annet produkts kretsløp. Det første prinsippet i sirkulær økonomi er reduksjon. Likevel fokuserer diskursen og implementeringen ofte kun på senere prinsipper i

sirkulærøkonomi: gjenbruk og resirkulering. Vi i Spire mener at det å redusere vårt forbruk er helt essensielt for å sikre et levelig miljø.

Dette mener vi at "degrowth"-bevegelsen fanger opp. Den arbeider for å sikre miljørettferdighet og et verdig liv for alle, innenfor planetens egne grenser. Dette gjøres gjennom radikal refordeling, reduksjon i den materielle størrelsen av økonomien, og et fokus på fellesverdier knyttet til omsorg, solidaritet og autonomi. Mange av tiltakene som tas i bruk må gjennomføres i lokalsamfunn. Vi må gi rom for handlingsalternativer som ikke er grunnlagt på regnestykker om kostnadseffektivitet og kost-nytte-analyser, men på rettferdig fordeling, menneskelig livskvalitet og naturens egenverdi. Her må vi finne inspirasjon fra naturens egne kretsløp, systemer og symbioser, hvor nesten alle ressurser blir gjort nytte av med minimalt avfall.

3. KLIMA OG NATUR

Menneskeheten bidrar til klima og -naturendringer gjennom ikke-bærekraftig forbruk og arealforvaltning med påfølgende utslipp. Verdens klima er i stor endring, med mer ekstremvær, tørke, flom, skogbrann, og uteværende sesonger. I tillegg står vi overfor en naturkrise hvor artstap og ødeleggelse av natur skjer i stadig økende tempo.

Klima- og naturendringer et strukturelt problem. De rammer de sårbare gruppene hardest, og disse har dårligere forutsetninger til å snu utviklingen og tilpasse seg endringene. Som aktiv bidragsyter til klima- og natur endringene, er menneskeheten både ansvarlig for og i stand til å endre den atferden og utviklingen som fører til naturødeleggelse og klimaendringer. Klimasystemene og de menneskelige CO₂-utslippene må stabiliseres. Mesteparten av kjente forekomster av kull, gass og olje må forbli under jorda. Fossil energi må fases ut, samtidig som alternative energikilder må utvikles. Å tjene på investeringer i fortsatt eller økt utvinning av fossile brennstoff er uetisk og uforenlig med god klimapolitikk. Verdens matproduksjon har stort potensial for utslippskutt. Omlegging til mer miljøvennlige matsystemer er dermed en del av løsningen på både klimaproblemene og tap av naturmangfold.

Negative effekter av klima- og naturendringer går først og fremst utover fattige i sør. Klimaendringer truer økosystemer og medvirker til at arter utrykkes. Historisk sett har land i det globale nord oppnådd sin velstand gjennom intensiv bruk av naturressurser og massive utslipp av klimagasser. Fattige land har også rett til en økonomisk utvikling, men det må være en forutsetning at all økonomisk utvikling er bærekraftig og tilfaller fellesskapet. Det bør være i alle samfunns interesse å handle på en bærekraftig måte, og ingen kan bli fritatt fra dette ansvaret.

3.1. ØKOLOGISK GJELD

Begrepet økologisk gjeld refererer til den gjelden land i det globale nord har til land i det globale sør på bakgrunn av forurensning, CO₂-utslipp, urettferdig handel og miljøødeleggelser. Karbongjeld er et eksempel på økologisk gjeld hvor Norge spiller en stor rolle. Gjennom våre høye CO₂-utslipp overforbruker vi atmosfærens kapasitet til å ta opp CO₂. Ut ifra tanken om at atmosfæren er et globalt felleseie, tilegner vi oss en karbongjeld overfor de som ikke overforbruker atmosfærens kapasitet, og til de som blir skadelidende på grunn av våre store CO₂-utslipp. Økologisk gjeld er et begrep som gjør overforbruk til et moralsk og politisk spørsmål.

3.2. NATURMANGFOLD

Utslipp av klimagasser, intensivering innen landbruk og store inngrep i naturen fører til utryddelse av arter, noe som truer naturmangfoldet på jorda. Naturmangfold inkluderer alt liv på planeten, fra mikroorganismer, insekter og planter, til dyr og mennesker. Naturen utøver en rekke essensielle økosystemtjenester som produksjon av oksygen, rent vann, fruktbar matjord, næring, ressurser og opprettholdelse av et balansert klima. Naturmangfold er vitalt for opprettholdelsen av økosystemer. Mennesker er en del av naturen, og lokalbefolkningens kunnskap, tradisjoner og verdensbilde må inkluderes i naturvern på en meningsfull måte. Tap av naturmangfoldet har konsekvenser for kultur, matsuverenitet og matsikkerhet. Spire er imot handel med, og spekulasjon i, økosystemtjenester. Alle arter og økosystemer har en egenverdi. Man kan ikke løse dagens utfordringer knyttet til tap av naturmangfold med kalkulatorregnestykker og kvotehandel.

3.3. KARBONLAGRING I JORD

Å øke naturlig karbonopptaket i jord, skog og myr er viktig for matsikkerhet, klimatilpasning, å kutte klimagassutslipp og for økt naturmangfold. Vi forbinder ofte karbon i dag med klimagassutslipp og noe som bidrar til global oppvarming. Men karbon er naturlig del av karbonkretsløpet, og noe mennesker, miljø og naturmangfold er helt avhengige av. Karbon i jord, skog og myr er en viktig del av dette karbonkretsløpet. Den mest åpenbare fordelene med å øke naturens karboninnhold er for å forhindre de mest negative konsekvensene av klimakrisa, ved å fange CO₂ fra atmosfæren. Klimaet er i radikal endring over hele verden, og i tillegg til at karbonlagring vil bidra til å unngå katastrofale klimaendringer, er økt klimatilpasning en av de viktigste grunnene til at naturlig karbonlagring er viktig. Ettersom naturlig karbonfangst- og lagring har så mange positive effekter, samt er billigere en industriell karbon.

3.4. GLOBAL KLIMARETTFERDIGHET

Med begrepet «klimarettferdighet» anerkjennes det at rike land historisk sett har bidratt mest til klimaendringene, og derfor har det største ansvaret for å løse problemene de fører med seg. Internasjonale klima- og miljøavtaler må baseres på prinsippet om "felles, men ulikt ansvar". Store utslippsnasjoner må ta sin del av ansvaret ved å kutte egne utslipp, og gi støtte til land i Sør til å tilpasse seg

konsekvensene av klimakrisa. Klimarettferdighetsbegrepet innebærer også at klimainitiativ ikke skal ha negative konsekvenser for fattige og allerede sårbare grupper. Tiltak fra rike land som skyver kostnaden over på allerede sårbare og marginaliserte grupper folk lokalt i det globale sør kan bli betegnet som en form for "klimakolonialisme".

3.5. RETTFERDIG MILJØPOLITIKK NASJONALT

Omstillingen vi skal gjennom som samfunn er så stor at samhold er helt avgjørende. Lav ulikhet skaper stor tillit mellom innbyggere, og et ønske om samarbeid framfor konkurranse. Dessverre ser vi at mange av klimatiltakene Norge gjennomfører rammer skjævt. Dette skjer når klimatiltakene legges på individnivå uten forståelse for eksisterende ulikheter i samfunnet og strukturene som opprettholder dem. For å kunne få til en reell bærekraftig omstilling, må vi gjøre miljøtiltakene ut ifra et rettferdighetsperspektiv. Vi må endre de grunnleggende strukturene som bidrar til klimaendringene og ikke pålegge de av oss med lave inntekter å betale regninga.

3.6 VINDKRAFT

Selv om energiforbruket totalt må ned, er behovet for alternativer til fossil energi stort, og vindkraft er en viktig kilde til fornybar energi. Likevel blir avgjørelser om plassering av vindmøller ofte tatt for raskt, uten god nok utredning av sosiale, og naturmessige konsekvenser av plasseringen. Spire mener at det for hver utbygging av vindmølleparker må gjøres en grundig evaluering, og at vindmølleparker ikke skal bygges i urørt natur, dyrkbar jord, eller påvirke truede økosystemer. Solide lokaldemokratiske prosesser er viktig, og hensyn til lokalbefolkning må bli vektlagt. Vi trenger lover som sikrer inntekter og rettigheter til fellesskapet. På generell basis er havvind å foretrekke over landbaserte anlegg.

4. MAT

Alle mennesker har rett til å ha sin matsikkerhet ivaretatt. Det betyr at de hele tiden ha tilgang på nok, sikker, næringsrik og kulturelt akseptabel mat til å møte sine behov for å leve et aktivt og sunt liv. Likevel lever over 800 millioner mennesker i sult, mange av dem selv matprodusenter, samtidig som omtrent en tredjedel av all maten produsert i verden kastes. Ivaretagelse av matsikkerhet må være et styrende prinsipp i alle lands landbruks- og fiskeripolitikk.

I tiden som kommer vil det være behov for å øke matproduksjonen i tråd med jordas bæreevne. Dette foregår best på en bærekraftig måte der bøndenes ønsker og behov settes i sentrum, og der bøndenes egne tradisjonelle kunnskap blir ivaretatt og kombinert med nyere kunnskap basert på forskning. Småskala landbruk basert på agroøkologiske metoder vil være et klimavennlig landbruk som både forbedrer ressursgrunnlaget, kan bidra til å forebygge klimaendringer,

bevarer naturmangfoldet, styrker matsikkerheten og bidrar til sosial og økonomisk utvikling. Videre må det derfor stilles strenge bærekraftskrav til bruken av GMO i framtiden, og utvikling av GMO må skje ut fra folkets interesser framfor interessene til profittmaksimerende selskaper. Befolkningen må sikres en rettferdig tilgang til eventuelle fordeler fra framtidens GMO-er, og forskning må skje basert på samfunns- og miljømessig nytteverdi. Dersom ikke matproduksjonen foregår på en bærekraftig måte, vil matsikkerheten på lang sikt undergraves.

4.1 MATSUVERENITET

Matsuverenitet innebærer retten for folk, lokalsamfunn og stater til å bestemme sin egen politikk og strategier for å sikre matsikkerhet, bærekraftig matproduksjon, distribusjon og konsum av mat, så lenge slike tiltak ikke går ut over den samme retten for andre land. Dette er viktig for å sikre retten til mat. Internasjonale handelsavtaler, som i praksis begrenser land i Sørs mulighet til å utforme sin egen politikk ved å påtvinge dem liberalisme, er direkte motstridende mot matsuverenitetsprinsippet og bidrar til å opprettholde dagens sultnivå. Norge har et ansvar for å være en konstruktiv internasjonal aktør ved å ta tydelig til orde for land i Sørs rett til å ta i bruk proteksjonistiske tiltak for å sikre sin egen matsuverenitet som importvern, oppbygging av matlagre og landbruksstøtte. Dette innebærer også at bønder og fiskere må sikres frihet til å organisere seg for å bli uavhengige av internasjonale selskaper både når det gjelder produksjon, foredling, salg og tilgang til kreditt. Matsuverenitet vil kunne sikre stater og matprodusenter større makt over egen matproduksjon og nasjonal politikk, men vil også kunne sikre økonomisk utvikling gjennom bemyndiggjørelse av de fattigste, og dermed økt kjøpekraft til livsnødvendige matvarer.

Det er nok mat i verden til å mette alle. Sultproblemet er derfor et politisk fordelingsproblem. Selve produksjons- og fordelingsystemet for mat må forbedres gjennom å implementere prinsippet om matsuverenitet, sikre en bærekraftig matproduksjon, sikre rettferdig matvarehandel lokalt og globalt, og redusere matsvinn i alle ledd fra produsent til forbruker.

4.2. JORDBRUK

I dag trues dyrkbar jord verden over av både nedbygging, erosjon, forurensing, forsøling, flom, jordras, redusert humusinnhold, pakking og tap av naturmangfold. Hvert minutt forsvinner 30 fotballbaner med fruktbar matjord fra jordens overflate. Når vi vet at naturen bruker 1000 år på å danne en cm med matjord, er dette en utvikling som må snus. Spire mener derfor at det er viktig for Norge å verne om disse arealene (både nasjonalt og internasjonalt) i et matsikkerhetsperspektiv.

Norsk matproduksjon må skje på norske ressurser. Det er derfor usolidarisk å bygge ned norsk matjord og heller basere seg på arealer i andre land. Denne jorda må gå til matproduksjon for landets egen befolkning. I en usikker framtid

hvor klima- og naturendringene gjør matproduksjonen vanskeligere er det desto viktigere at Norge bidrar til det globale matfatet gjennom å ta vare på de jordressursene vi faktisk har. Spire krever derfor at norsk jordforvaltning skjer i et langsiktig perspektiv, med hensyn til mennesker og miljø lokalt og internasjonalt, og på den måten som er mest gunstig for samfunnet og framtidige generasjoner.

4.2.1. RESSURSFORVALTNING

En fruktbar jord er viktig for matproduksjon, klimastabilitet og flomsikring. Dagens jordbrukspraksis med monokulturer, sprøytemidler, tunge landbruksmaskiner og kunstgjødsel utgjør en trussel for jordens fruktbarhet. Vi må forhindre videre utarming av jordaen vår gjennom å føre tilbake mer organisk materiale, ta vare på mikroorganismene som lever i jorda og forhindre jordpakking og erosjon.

Spire mener at god ressursforvaltning oppnås gjennom et regenerativt landbruk med jordkvalitet i fokus. Dette kan vi blant annet oppnå ved å aldri la jordene ligge brakke, ha vekstskifte mellom ettårige vekster og engvegetasjon, eller bruke underkulturer og fangvekster for å styrke diversiteten og gi jorda nyttig næring.

Jord med mye karbon er også jord med mye liv. En satsing på karbonlagring i jord er viktig for både matsikkerheten og klimatilpasning. Høyere karboninnhold går hånd i hånd med økt jordliv og gir bedre jordkvalitet, som vil bidra til bedre avlinger, mer næringsrik mat og reduserer behovet for kunstgjødsel.

4.2.2. EIENDOMSRETTIGHETER

I mange land er jordfordelingen svært skjev, og noen få eier mesteparten av den dyrkbare jorda. Flere steder pågår det en jordreform med hensikt å fordele jorden på en mer rettferdig måte, men det går altfor sakte. For å sikre seg muligheten til å komme seg ut av fattigdom, er det nødvendig at de som lever av landbruk har eiendomsrett eller bruksrett til den jorda de driver. Eiendomsrett skal brukes som et middel for å hindre overgrep og maktmisbruk fra ressurssterke aktører, hvor særlig kvinner, urfolk og minoritetsgrupper er utsatte, samt sørge for juridisk beskyttelse og beskyttelse av lokal kultur og tradisjon. Her er det avgjørende at skjev og urettferdig fordeling av landområder ikke blir videreført.

4.3. HAVBRUK

Dyrking av mat i havet bidrar i dag til verdiskapning for både Norge og distriktene. I omstillingen fra dagens oljebaserte økonomi har havbruk potensiale til å være en av de bærende næringene for denne omstillingen. Men denne verdiskapningen må komme alle til gode. Desverre baserer dagens havbruksmodell seg på at beslaglegging av områder i kyst og sjø, og oppdrettselskaper, store trålere, og privateide selskaper høster av fellesskapets ressursrente på bekostning av lokalsamfunnet og miljøet. Spire mener havbruket burde føre til verdiskapning for lokalsamfunnet og en bærekraftig ressursforvaltning, blant annet gjennom å prioritere kystfiskere.

4.3.1. FISKERI

Livsgrunnlaget for kystsamfunn er under press fra flere hold: industrielt fiskeri, klimaendringer og markedsliberalisering. Småskala fiskeri produserer like mye mat som industrielt fiskeri globalt, samtidig mottar førstnevnte mindre subsidier, er mer energieffektivt, kaster lite bifangst og sysselsetter langt flere. Rettigheter til fiske gjennom utdeling av kvoter som kan kjøpes og selges seiler opp som den markedsbaserte løsningen på overfiske og overkapasitet i fisket i dag. Dette er privatisering av felles ressurser hvor rettighetene samles hos noen få og pengesterke aktører. Småskala fiskeri må stå i sentrum når store fiskerireformer blir utformet, og representanter fra fiskerisamfunn må bli hørt når konvensjoner for klima og naturmangfold blir vedtatt.

4.3.2. OPPDRETT

En stor andel av fôrstoffet til oppdrett er i dag importert soya. Soyaproduksjonen har uakseptable negative konsekvenser for både mennesker og miljø i produksjonslandene. I fremtiden må det være mulig å utvikle kortreiste alternativer til det meste av råstoffet som brukes i fôret i dag. At vi i dag også importerer fiskeråstoff fra utlandet for å fôre fisk i Norge, er ikke en bærekraftig modell for verken oppdrettsnæringen, utenlandske villfiskbestander eller lokalsamfunnet. Det økologiske fotavtrykket fra oppdrett i henhold til utslipp av næringssalter, biologisk materiale, og spesielt kobber skal minimeres. Utslipet av næringssalter og organisk materiale mener Spire er en kriminelt uutnyttet ressurs. Dette er høykvalitets gjødsel som blant annet kan brukes til dyrking av andre marine arter som igjen kan inngå i for eksempel fiskefôr og redusere dagens norske avhengighet av importert soya. I dag er ikke dette mulig, da lowverket tilsier at man kan kun drive oppdrett av én art på en lokalitet. Spire mener at Norske myndigheter må se på muligheten for hvilke rammer man kan sette for å videreutvikle konseptet rundt integrert multitrofisk akvakultur. I fremtiden kan proteinrike alger og tang fra norsk havbruk brukes til fordel for kraftfôr.

4.4. FOREDLING

Dagens matsystem er rettet mot en produksjonsmodell som krever maksimal effektivitet for å senke forbrukerkostnadene og øke den totale produksjonen. Dette gjøres på bekostning av miljø, klima, matsikkerhet og lokal sysselsetting både i Norge og internasjonalt. I Norge foredles bare 1 av 10 laks som fiskes lokalt. Dette er problematisk fordi det krever unødvendig transport og gir derav økt utslipp. Videre er det ikke sosialt bærekraftig, da dette utnytter billig arbeidskraft internasjonalt og undergraver sysselsetting i Norge. Råvarer må foredles i landet det er produsert i, og de store matkjedene må brytes opp slik at små, mer sirkulære løsninger kan komme opp og fram, for eksempel direktesalg. Vi må produsere mer av det vi kan produsere i Norge, og importere mer av ferdigforedla varer. Dette sikrer matsikkerhet og lokal sysselsetting i Norge og internasjonalt, og minsker transport og unødvendig utslipp.

4.4.1. RETTEN TIL Å LAGRE SÅFRØ OG MAT

For å øke matsikkerheten og redusere risikoen for mislykkede avlinger, er tilgjengelighet og en pålitelig forekomst av frø svært avgjørende for bøndene. Dette kan sikres gjennom frøbanker og frihet til å ta vare på såkorn fra egen avling. Patenter på såfrø fratår bønder retten til å bruke egne frø, som gjør matproduksjon dyrere og truer matsikkerheten og naturmangfoldet i jordbruket. Dagens patentavtaler beskytter kommersielle foredlere fremfor bønder. Dette fører til en urettferdig fordeling av fortjenester, og anerkjenner verken tradisjonell kunnskap eller opphavsløst. Siden klimakrisa gjør avlingene mer uforutsigbare, og bønder stadig blir mer sårbare overfor flom og tørke, bør det også opprettes nasjonale beredskapslagre for mat. Dermed kan man unngå potensiell hungersnød når en avling slår feil. Disse tiltakene er det staters ansvar å sørge for, og de må ha mulighet til å gjennomføre disse tiltakene uten å måtte frykte internasjonale sanksjoner.

4.4.2. FELLESEIDE RESSURSER

Privatisering og statlig regulering blir ofte presentert som de eneste løsningene for å sikre en bærekraftig forvaltning av endelige ressurser. Dette stiller Spire seg skeptisk til. I virkeligheten har kollektiv forvaltning av felleseide ressurser vist seg å fungere minst like bra, så lenge noen viktige prinsipper er på plass. Disse prinsippene inkluderer felles normer, at reglene skal være utformet og håndhevet lokalt, at brukergruppen er klart definert, og at de som omfattes av systemet har nærhet til ressursene og dermed også til gevinst og tap knyttet til forvaltninga av dem. Dette anerkjenner lokalbefolknings kunnskap om og evne til å forvalte egne ressurser.

4.4.3. RETT TIL VANN

Vann er en menneskerett, likevel dør et stort antall mennesker hver dag som følge av mangel på rent drikkevann. Det er nok drikkevann til alle mennesker, men det er dårlig forvaltet og fordelt. Mangel på vann forverrer helsesituasjonen til verdens fattigste, hindrer utvikling, fremmer diskriminering og skaper konflikter. For at retten til vann skal oppfylles, må ikke vann kommersialiseres eller privatisert.

5. HANDEL

Handel kan være en vei ut av fattigdom både for enkeltpersoner, grupper og nasjoner. Handel bør likevel ikke være et mål i seg selv, men et middel for økonomisk og sosial utvikling, rettferdig fordeling, utryddelse av nød og fattigdom, økt demokrati og en bærekraftig utvikling. Dagens økonomiske strukturer bidrar ikke til disse positive effektene av handel, men øker heller ulikhetene mellom fattig og rik ved å blant annet legge opp til politikk som

favoriserer de største aktørene. Dette bidrar til en økt sentralisering og maktkonsentrasjon hos de som allerede er store.

Handelsavtalene og de viktigste finansinstitusjonene som IMF, Verdensbanken og WTO er i praksis udemokratiske. De er med på å forsterke eksisterende maktkonsentrasjoner gjennom en strukturell underrepresentasjon av det globale sør i beslutningstaking. Disse finansinstitusjonene undergraver også demokratisk eierskap.

Historisk sett har industrialiserte land brukt handel som et strategisk virkemiddel for å sikre vekst og utvikling. Dagens handelsavtaler innskrenker imidlertid land i det globale sørs politiske handlingsrom ved å begrense deres mulighet til å ta i bruk de samme virkemidlene og velge sin egen økonomiske politikk.

5.1. HANDEL- OG INVESTERINGSAVTALER

Det inngås stadig flere bilaterale, regionale og plurilaterale frihandelsavtaler. Disse er problematiske for land i det globale sør fordi de tydelig gir mer makt til rike land, og reduserer fattige lands muligheter til å få gjennom sine krav. Ofte er de forhandlet frem uten demokratiske prosesser som tar høyde for samfunnets behov. Bilaterale investeringsavtaler (BITs) beskytter investorer i møte med stater. Her er særlig investor-stat-tvisteløsningsmekanismen svært problematisk. Den gir internasjonale investorer mulighet til å gå til søksmål av stater som innfører lovgivning eller regulering etter avtalen er fremforhandlet, selv hvis de nye reguleringene er gunstig for miljø, folk og dyr. Handels- og investeringsavtalene bør reflektere investorenes ansvar i landene de opererer i. Dette kan for eksempel forankres med bærekraftskapitler i handels- og investeringsavtaler, med det premisset at de er bundet opp av sanksjonsmuligheter og voldsgift ved brudd, på lik linje som andre forpliktelser i avtaleteksten. Eksempler på investorplikter er lokal sysselsetting, høye miljøstandarder, anstendig arbeidsliv og å gjøre teknologi og relevant kunnskap tilgjengelig. Investor bør ikke blande seg inn i nasjonal politikk, men respektere menneskerettighetene, miljøet og bidra til bærekraftig sosial og økonomisk utvikling.

5.2. MATVAREHANDEL

Internasjonale handelsregler legger premisser for regulering, og begrenser politisk handlingsrom for matsikkerhet. Spire mener at alle land bør ha rett til å produsere nok mat til egen befolkning. Spire er dermed ikke imot subsidiert matvareproduksjon til nasjonalt forbruk. Rike lands direkte og indirekte eksportsubsidier fører imidlertid til kunstig lave priser og utkonkurrerer dermed land i sør på internasjonale, nasjonale og lokale markeder. Det er behov for sterkere internasjonale regler mot matvaredumping for å motvirke dette problemet.

Uforedlede landbruksvarer har en lav og ustabil pris på dagens internasjonale marked. Derfor må fattige land få muligheten til å videreforedle råvarene sine, slik

at de kan hente ut en høyere gevinst av produksjonen. Dette vil medføre en næringsutvikling som vil kunne ha positive effekter i form av økt sysselsetting og økonomisk utvikling for lokalsamfunn. I tillegg må markedstilgangen bedres slik at bønder og matindustrier i fattige land kan få solgt varene de produserer. I et klima- og utviklingsperspektiv bør det tilrettelegges for mest mulig handel nasjonalt eller regionalt slik at verdiskapningen beholdes innenfor områdene og klimagassutslipp minimeres. Rike land bør imidlertid åpne for mer handel med fattige land av de matvarene de ikke selv har forutsetninger for å produsere, dersom denne handelen bidrar til reell utvikling for de fattigste. I tillegg må lovverket om eskalerende toll endres, slik at det lønner seg for land i det globale sør å eksportere foredlede varer. Bønder må garanteres en rettfærdig minstepris, for å begrense sårbarheten for svingende internasjonale matvarepriser. Internasjonale reguleringer må ikke legge begrensninger på statenes mulighet til å sikre dette. Dette må ses på som en midlertidig løsning, da målet er at all urettferdig handel skal opphøre.

5.3. INTERNASJONAL HANDEL OG MENNESKERETTIGHETER

Menneskerettighetene ble opprettet med idéen om at alle mennesker har grunnleggende rettigheter som gjelder uavhengig av kjønn, alder, religion og nasjonalitet. For å bidra til å ivareta menneskets egenverdi, skal reglene som settes for internasjonal handel være i tråd med menneskerettighetene og bygge oppunder disse. Dette betyr at handelsavtaler ikke kan undergrave nasjonal lovgivning og grunnleggende interesser som har som formål å fremme menneskerettighetene. Dette innebærer videre at handelsavtaler ikke kan bryte inn i menneskers rett til privatliv, ikke kan bidra til at folk blir fratatt sin eiendom, og ikke kan motarbeide trygge arbeidsforhold. Enda viktigere er det at handelsavtaler ikke motarbeider menneskers rett til mat, vann, klær, helse, sosiale ytelser og utdanning. Selskapers rett til å investere gjennom handels- og investeringsavtaler kan aldri bli viktigere enn å ivareta menneskers rettigheter og egenverdi.

5.4. HANDEL MED OFFENTLIGE TJENESTER

Dagens lovverk om internasjonal tjenestehandel fører til at ikke alle mennesker har tilgang til grunnleggende rettigheter som vann, helse og utdanning. Privatisering av offentlige velferdstjenester tillater at multinasjonale selskaper kan gjøre fortjeneste på bekostning av grunnleggende behov.

5.5. PATENTER

Patenter, eller immaterielle rettigheter, er en betegnelse på opphavsrett, design og industrielle rettigheter som gir patentholderen eksklusiv tilgang til å produsere og selge en vare eller tjeneste. De skaper en monopolsituasjon som gir eieren av patenten mulighet til å sette høyere priser og generere høyere profitt. I tillegg illustrer patentreglene hvordan dagens økonomiske system ikke er et fritt marked, og hvordan de mektigste som legger de premissene som passer dem best. Handelsavtaler tillater patenter, som i realiteten er en form for

proteksjonisme, samtidig som de forbyr andre typer proteksjonisme som kan være fordelaktig for de mer underpriviligerte og marginaliserte. Patenter beskytter de mektigste aktørene fordi de er ekstremt dyre og vanskelige å anskaffe. Dermed er dagens handelsavtaler designet slik at dagens skjeve maktfordelinger opprettholdes og forsterkes.

Strengt patentregelverk forhindrer også utvikling og teknologioverføring til det globale sør. Dette ekskluderer periferien fra markedet, eller viktige samfunnsnyttige invensjoner blir gjort utilgjengelige.

5.6. FINANSMARKEDER OG KAPITALFLUKT

Finansmarkedets funksjon er å gjøre økonomien mer effektiv ved å overføre kapital fra sparere til investorer. Dagens finansmarked er imidlertid langt unna denne modellen, og består av stadig mer spekulasjonsdrevne markeder som gir lite samfunnsmessig nytte og utgjør en stor risiko for finanskriser. Finanskriser har historisk kommet som en konsekvens av økt finansiell liberalisering og deregulering, økt flyt av global finanskapital og økt finansiell aktivitet.

Land i det globale sør har særlig behov for å regulere internasjonal kapitalflyt. Samtidig ønsker flere rike land å liberalisere finansmarkedene i land i det globale sør, gjennom deregulering og forbud mot kapitalkontroll.

En form for spekulasjon med særlig alvorlig konsekvenser, er matvare- og råvarespekulasjon som fører til store internasjonale prisvariasjoner. Uforutsigbare prissvingninger gjør det vanskelig for bønder å planlegge og investere i jordbruket. Dette reduserer matsikkerheten i land i det globale sør, der bøndene ikke har tilgang på terminkontrakter, forsikringsordninger eller andre støtteordninger fra myndighetene.

På grunn av ulovlig kapitalflukt fra land i det globale sør, forsvinner mer enn ti ganger så store verdier som de mottar i bistand. Dette gjøres blant annet gjennom banker og selskapers bruk av skatteparadis, korrupsjon, intern feilprising og skatteunndragelse. Kapitalflukt utgjør et stort problem for økonomisk rettferdighet. Det er en global utfordring. Selskapenes profitt går på bekostning av offentlige skatteinntekter, også i land i nord. Land-for-landrapportering er et viktig virkemiddel for å motvirke kapitalflukt.

5.7. GJELD

Land i det globale sør sliter med å utvikle seg i en positiv økonomisk retning, blant annet på grunn av en tyngende gjeldsbyrde hvorav mye av gjelden ofte er illegitim. All illegitim gjeld må slettes umiddelbart. Lån tatt opp for å betjene illegitim gjeld, må også betegnes som illegitim gjeld. Disse lånene blir ofte tatt opp under korrupte og diktatoriske regimer, med den konsekvens om at de ikke kommer befolkningen til gode. Dette fører til innskrenket økonomisk og politisk handlingsrom.

Tilbakebetaling av legitim gjeld skal ikke gå på bekostning av statens mulighet til å sikre grunnleggende behov som mat, helse og utdanning. Norge, med en sterk posisjon som kreditor, bør gå foran og bekjempe krav om innstrammingspolitikk i kriserammede økonomier. Norge har også et ansvar for å sikre at lån gitt av Verdensbanken skal være legitime.

5.8. JORDBRUKSINVESTERINGER OG LANDRAN

Landran kjennetegnes av at enorme landområder kjøpes eller leies på langtidskontrakter av private og statlige aktører, enten internasjonale, nasjonale eller delvis nasjonale. Spire definerer investeringer i jord uten lokalbefolkningens frivillige og informerte forhåndssamtykke som landran. Landran konsentrerer landressurser i hendene på noen få, på bekostning av småbønder som er avhengig av jord for å produsere mat og sikre seg en inntekt.

Investeringer må gjøres på bakgrunn av grundige konsekvensutredninger, slik at de ikke fører til brudd på menneskerettighetene. Uten strenge statlige reguleringer, inkludert skatt og toll på eksport og produksjon, vil ikke landinvesteringer føre til økonomisk vekst på nasjonalt nivå. I tillegg må prosessen være basert på demokratisk planlegging, uavhengig tilsyn, reell deltakelse og fritt og informert samtykke.

Spire slutter opp om den globale bevegelsen som jobber mot at landinvestorer fratrukker mennesker sine produktive midler og ressurser som jord, vann og fisk, i tillegg til rettigheter til frø, teknologi, tradisjonell kunnskap og mer.

Landinvesteringer må aldri skje på bekostning av folks matsikkerhet. Å sikre lokalbefolkningens bruksrett og/eller eiendomsrett til jorda, samt kunnskap om egne rettigheter, bidrar til å gi lokalbefolkning en reell mulighet til å forhandle med myndigheter og investorer og utjevne maktforhold.

En konsekvens av landran, er at folk mister tilgang til ferskvannsressurser gjennom for eksempel overforbruk, forurensning, avskjerming eller omdirigering av elver. Dette kalles vannran og er et stadig økende problem.

5.9 UTENLANDSKE DIREKTEINVESTERINGER (FDI)

I dag utgjør Utenlandske Direkteinvesteringer (FDI) en av de største kildene til ekstern finansiering i land i det globale sør. - og er langt større enn for eksempel offentlig bistand. Mange internasjonale og bilaterale organisasjoner promoterer i dag det å tiltrekke FDI som et viktig tiltak land i det globale sør kan gjøre for å promotere økonomisk utvikling, og land i sør bruker store ressurser på politikk utformet for å tiltrekke seg utenlandske investorer. Dette til tross for at forskning på FDI gir uklare resultater, og uenigheten om den reelle effekten til FDI er stor. Det økte fokuset på FDI som en utviklingsstrategi er problematisk så lenge det er knyttet så stor usikkerhet til det. Et skifte fra bistand til FDI innebærer også at utviklingspolitikken vil være rettet mot næringslivsinteresser og investeringer

som gir økonomisk avkastning. Dette bør ikke erstatte avgjørende fokus på områder som ikke gir avkastning, men som er en viktig del av helhetlig utvikling. Utenlandske direkteinvesteringer må sees som de er – mekanismer for internasjonale selskaper for å gå inn i markedene i det Globale Sør, og ikke brukes ukritisk til å svekke fokuset på god bistandspolitikk.

6. BY OG DISTRIKT

Over halvparten av verdens befolkning bor i byer, og andelen er forventet å øke. Dagens byer utgjør svært lite av jordas areal, men forbruker mesteparten av jordas ressurser og står for brorparten av globale klimagassutslipp. Sosial og økonomisk ulikhet er også en stor utfordring i urbane områder. Byers rolle i utviklingen av en bærekraftig og rettferdig verden er derfor sentral. Samtidig må vi også sikre en rettferdig distriktpolitikk i møte med miljø- og uliketskrisa, og sikre distriktene nødvendige tjenester. Primærnæringer, som kystfiske og jordbruk, er hjørnesteiner både i distriktene og for å sikre en bærekraftig og rettferdig utvikling globalt.

6.1 MAKTSENTRALISERING

Maktsentralisering og fokus på kostnadseffektiv produksjon har negative konsekvenser for blant annet miljø, arbeidsplasser, politisk innflytelse, og retten til bolig, både i urbane og rurale områder. Det medfører også en polarisering mellom by og land, en sentrum-periferi.

Sentrum-periferi handler om nærhet og avstand til makt og beslutninger. Her står makt og avmakt i sentrum. Jo større avstand det blir mellom de som tar beslutninger og de som berøres av beslutninger, jo mer maktkonsentrasjon og dermed avmakt skapes. Vi må peke på disse trendene som de reelle årsakene til polarisering mellom sentrum og periferi. Spire skal jobbe på tvers av akse for å skape en rettferdig og bærekraftig verden, med et gjensidig og konstruktiv avhengighetsforhold. Spire er en brobygger og skal tette gapet mellom sentrum og periferi, by og distrikt, ved å vise at våre løsninger er basert på lokale forhold i en global kontekst.

6.2. MANGFOLDIGE OG INKLUDERENDE BYER

Det er viktig at byutvikling og arealplanlegging er mangfoldig og inkluderende. Alle innbyggere, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, nasjonalitet, etnisitet, religion og livssyn, må kunne ta del i utviklingen av deres byer, bypolitikk og lokalsamfunn. Myndighetene må inkludere, legge til rette for og ta lokalt engasjement og grasrotdemokrati på alvor. By- og tettstedsarealene må utformes slik at alle grupper kan benytte seg av dem.

Eiendomsrettigheter i urbane områder kan bidra til å sikre økonomisk trygghet for marginaliserte grupper og slik ivareta mangfoldet. Gjennom registrering av bopeler og familier som eier disse, sikres økonomisk grunnlag, og det kan for noen dannes insentiv for langsiktig utvikling og verdiskapning.

6.3 RETTEN TIL ET GODT LIV I BY OG LAND

By- og tettstedsutvikling må ha som en sentral målsetting å utvikle infrastruktur og bymiljø som fremmer folkehelse og sosialt samhold ved å legge til rette for innbyggernes aktive liv, holde forurensning på et minimum og sørge for rent drikkevann og gode sanitærforhold for alle innbyggere.

6.3.1 BOLIG

Et hovedmål må være å sikre alle mennesker boliger av anstendig kvalitet til rimelige kostnader. Dette gjelder i norske byer og distrikt, samt globalt. Dagens norske boligmarked forsterker de økonomiske skillelinjene mellom samfunnsgrupper og generasjoner. Derfor krever Spire en ny boligpolitikk blant annet med en tredje boligsektor. Globalt vil anstendige boliger også-forebygge at mennesker må bo i uformelle eller ulovlige boliger.

6.3.2 TRANSPORT

Transportsektorer og infrastruktur må tilpasses folks hverdag og bevegelsesmønstre. Det er viktig at arealplanleggingen støtter opp om en ambisjon om reduksjon i klimagassutslipp og minst mulig reisetid i innbyggernes hverdag. I byene må man legge opp til bilfrie soner og satse på bedre og billigere kollektivtilbud og bildeling av hensyn til både miljø og at byen skal være tilrettelagt mennesker og sosialt offentlig rom.

6.3. ØKOLOGI OG URBAN MATPRODUKSJON

Økologiske hensyn må være en av hovedverdiene i byutvikling. En grønnere by bidrar til gode byrom, økt naturmangfold, økosystemtjenester og skjerming mot lokal forurensning. Urban matproduksjon bør være en integrert del av byplanlegging og byutvikling. Ved å styrke urbant landbruk, øker man matsikkerheten, skaper nye sosiale arenaer og bedrer forholdet mellom mennesker og natur. Samtidig støtter dette opp om vern av matjord utenfor byene.

7. SOSIAL RETTFERDIGHET OG DEMOKRATI

Sosial rettferdighet, et godt styresett og lokal deltakelse er avgjørende for en bedre fordeling av ressurser. Folkestyre er nøkkelen til godt styresett og ulike demokratiske deltakelseskanaler er en forutsetning for at sivilsamfunn kan ta del i og påvirke politiske beslutninger. Aktiv deltakelse blant alle samfunnsgrupper er helt nødvendig for en demokratisk utvikling.

7.1. BISTAND- OG UTVIKLINGSPOLITIKK

Dagens ulikhetsproblem og miljødelegger skyldes de globale økonomiske og politiske strukturene. Samtidig spiller bistand fortsatt en viktig rolle for å sikre alle mennesker sine behov. Som et rikt land har Norge et særlig ansvar. Derfor må Norge gi minst 1% av årlig BNI i bistand. I tillegg må Norge bidra med midler til klimatilpasning som må komme i tillegg til 'vanlig bistand'. Bistandsmidler må prioritere langsiktige og helhetlige løsninger, og ikke bidra til å forsterke skeive strukturer. Sivilsamfunnsorganisasjoner spiller en særlig viktig rolle i grasrotinvolvement og lokalkunnskap og må derfor sikres en viktig rolle som eksperter og i beslutningsprosesser. Videre må mer bistand kanaliseres gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner heller enn multinasjonale organisasjoner for å benytte deres kunnskap og lokale bånd. Marginaliserte grupper rammes hardest av fattigdom, sult og miljødelegger og må derfor være en særskilt prioritet. For å sikre rettferdig fordeling, må Norge føre en helhetlig og samstemt politikk. Det er derfor avgjørende at bistand ikke brukes som et middel for å nå egeninteresser.

7.1.1. STØTTE TIL SMÅSKALA LANDBRUK

Tilgang til mat er en forutsetning for all menneskelig aktivitet, og legger grunnlaget for utvikling blant annet for utdanning, næringsutvikling og klima. Større fokus på matsikkerhet er derfor en forutsetning for å oppnå andre utviklingsmål. Mange av de som sulter verden over er selv matprodusenter, og særlig unge og kvinner. For å nå de som sulter må mat produseres der mat trengs; gjennom mangfoldig landbruk, basert på agroøkologi som omfatter prinsipper for bærekraftige metoder og sosial rettferdighet. Et effektivt og viktig tiltak for å bekjempe sult vil derfor være å tilrettelegge for at småbønder har mulighet til å produsere nok mat for seg selv og sitt lokalsamfunn.

7.1.2. URBAN BISTAND

Det er i byer mesteparten av verdensøkonomien og den globale befolkningsveksten finner sted. Dette byr på problemer som ulikhet og høye utslipp, samtidig som mange løsninger ligger i urbane områder. Spesielt fremtredende er dette i det globale sør. Dessverre er norsk bistands- og utviklingspolitikk svært mangelfull når det kommer til både sosiale og miljømessige aspekter for folk som lever i og rundt urbane områder.

7.2. LIKESTILLING OG MANGFOLD

Spire vil motarbeide diskriminering i alle dens former. Det er viktig å oppnå kjønnsrettferdighet og å styrke kvinner og jenters posisjon. Flertallet av verdens fattige er kvinner og størsteparten av verdens ressurser eies av menn. Vi trenger flere kvinner i lederposisjoner globalt, og fremtidens lederrolle bør i større grad reflektere verdier som mangfold, medmenneskelighet, empati og respekt for naturen. Vi arbeider også for rettighetene til alle marginaliserte grupper, det være etniske eller religiøse minoriteter, skeive eller mennesker med

funksjonsnedsettelse. Likestilling handler om å sikre alle mennesker de samme rettighetene og mulighetene uavhengig av deres bakgrunn eller særtegn.

7.3. UTDANNING OG UFORMELL LÆRING

Alle mennesker har rett til utdanning. Utdanning, både formell og uformell, er med på å heve kompetanse, kunnskap og bevissthet. Utdanning er et viktig verktøy for fattigdomsbekjempelse. Liberaliseringskrav fører til kutt i sosiale tjenester, og resultatet er at folk mister tilgang til utdanning. Det er ikke akseptabelt.

Utdanning må tilpasses lokale forhold og baseres på akademisk frihet. Undervisning fra et tidlig tidspunkt i hva bærekraftig utvikling innebærer, vil skape bevisste elever som vil være bedre i stand til å skjøtte sin egen framtid. Nasjonale og internasjonale tiltak for å hindre hjerneflukt er viktig for å beholde utdannende ressurspersoner i land som trenger det.

7.4. UNGDOMSDELTAKELSE

Ungdom spiller også en viktig rolle i å utvikle og styrke et deltakende demokrati, både nasjonalt og globalt, og skal være inkludert i viktige politiske prosesser som påvirker ungdoms framtid. Mangfoldet i den internasjonale ungdomsbevegelsen er viktig for en bærekraftig framtid. Mulighetene for å bli hørt må styrkes for grupper som nå er underrepresentert i politiske fora. Ungdom er en ressurs med energi og kreativitet som kan mobilisere for sosial og politisk endring.

Ungdomsmedvirkning må følge prinsipper for reell og meningsfull deltakelse, både lokalt og internasjonalt. Enkelte land har ikke strukturer på plass for å kunne følge disse prinsippene i dag, men prinsippene må stå som mål for ungdomsmedvirkning på tross av at andre virkemidler først må på plass:

1) *Selvstendighet*: Ungdom må selv få velge hvilke saker de ønsker å engasjere seg i. Ungdom har rett til å bli hørt i alle beslutningsprosesser som angår dem, og i beslutningsprosesser som angår tema der ungdom er engasjert.

2) *Representasjon*: Ungdom må selv få velge sine egne representanter, og disse representantene må stå til ansvar overfor andre unge, slik som i den demokratiske barne- og ungdomsfrivilligheten.

3) *Kompetanse*: Ungdom må anerkjennes som en faglig ressurs med nødvendig ekspertise som andre ikke kan erstatte.

4) *Tilstrekkelig informasjon*: Medvirkningsorganer for unge må ha tilgang på all relevant informasjon slik at de kan sette seg inn i alle saker.

5) *Kontinuitet*: Ungdom må kunne medvirke i alle ledd av den politiske prosessen. Enkeltstående arrangementer og prosesser som ikke har en forankring noe sted, gir ikke medvirkning.